

درمان

مداوای [بیماری](#) را درمان می گویند.

فهرست مندرجات

- ۱ - [معنای لغوی درمان](#)
- ۲ - [کاربرد درمان در فقه](#)
- ۳ - [احکام مرتبط با بیمار](#)
- ۴ - [احکام مرتبط با پزشک](#)
- ۵ - [احکام وسایل درمان](#)
- ۶ - [مستحبات درمان](#)
- ۷ - [کارهای جایز در درمان](#)
- ۸ - [کارهای مکروه در درمان](#)
- ۹ - [کارهای حرام در درمان](#)
- ۹.۱ - [حکم درمان به خمر و سایر مشروبات الکلی](#)
- ۱۰ - [پانویس](#)
- ۱۱ - [منبع](#)

معنای لغوی درمان

درمان: [مداوا](#) کردن.

کاربرد درمان در فقه

از [احکام](#) آن در بابهای [طهارت](#)، [نکاح](#)، [اطعمه و اشربه](#)، [حدود و قصاص](#) سخن گفته‌اند که در سه بخش ارائه می‌شود.

احکام مرتبط با بیمار

در صورتی که زندگی [بیمار](#) متوقف بر درمان باشد، بر او [واجب](#) است نسبت به درمان خود اقدام کند.

[۱] منهاج الصالحین (سیستانی) ج ۳، ص ۳۰۹.

[۲] الفقه والمسائل الطبية، ص ۹-۱۰.

در [وجوب](#) درمان بر کسی که کنترل [یول](#) و [غانط](#) خود را از دست داده ([مسلسوس](#) و [میطون](#)) اختلاف است.

[۳] العروة الوثقی ج ۱، ص ۴۶۳-۴۶۴؛

[۴] مصباح الهدی ج ۴، ص ۶۵.

[۵] مصباح المنهاج ج ۳، ص ۱۴۸-۱۴۹.

[رتق](#) در [زن](#)، در صورت وجود آن قبل از [عقد ازدواج](#)، موجب ثبوت حق [خیار فسخ عقد](#) برای [مرد](#) است، در صورتی که درمان آن امکان پذیر نباشد یا ممکن باشد لیکن زن از آن امتناع کند. بر زن نیز درمان آن [واجب](#) نیست؛ در نتیجه [شوهر](#) نمی‌تواند وی را بر آن [اجبار](#) کند.

[۶] [جواهر الکلام](#) ج ۳۰، ص ۳۳۷-۳۳۸.

اگر کسی به دیگری آسیبی برساند و [آسیب](#) دیده بر اثر کوتاهی در درمان خود بمیرد، هر چند [آسیب](#) دیده به خاطر ترک درمان [مقصر](#) می‌باشد، لیکن [جانی ضامن](#) است.

[۷] [جواهر الکلام](#) ج ۴۲، ص ۲۷.

احکام مرتبط با پزشک

بر **پزشک** حائز در امر درمان، **مداوا** کردن بیماران **واجب کفایی** و دریافت **اجرت** در ازای آن **جایز** است [\[۱۸\]](#) العروة الوثقی ج ۵، ص ۱۳۵.

مداوا کردن **یزد** پس از **قطع دست** وی به بند آوردن **خون** موضع قطع شده، **مستحب** است [\[۱۹\]](#) جواهر الکلام ج ۴۱، ص ۵۴۲.

درمان بیماری که امید بهبود وی نمی‌رود بر **پزشک واجب** نیست؛ از این رو، خود داری از ادامه درمان **بیمار محتضر جایز** است؛ لیکن کشتن وی از روی **ترحم** (آنانازی) **حرام** و **مصدق قتل نفس** و موجب **قصاص** و ثبوت **دیه** است [\[۱۰\]](#) استفتائات پزشکی، ص ۳۹.

احکام وسایل درمان

درمان کردن با برخی وسایل، **مستحب**، با برخی **جایز**، با برخی **مکروه**، و با برخی دیگر **حرام** است.

مستحبات درمان

- درمان و استشفای به **قرآن**، [\[۱۱\]](#) بحار الانوار ج ۹۲، ص ۱۰۱.
دعا، [\[۱۲\]](#) وسائل الشیعة ج ۲۵، ص ۳۴۵.
[\[۱۳\]](#) التحفة السنیة، ص ۳۴۴.
صدقه، [\[۱۴\]](#) وسائل الشیعة ج ۲، ص ۴۳۳.
[\[۱۵\]](#) وسائل الشیعة ج ۹، ص ۳۷۴.
آب زمزم، [\[۱۶\]](#) وسائل الشیعة ج ۲۵، ص ۲۶۰.
و **نیم خورده** مؤمن، [\[۱۷\]](#) التحفة السنیة، ص ۱۹۷ و ۳۱۳.
[\[۱۸\]](#) کشف الغطاء ج ۲، ص ۴۲۲.
مستحب است.

کارهای جایز در درمان

- درمان و استشفای به **تربت** امام حسین علیه السلام [\[۱۹\]](#) الروضة البهیة ج ۷، ص ۳۲۶.
[\[۲۰\]](#) تحریر الوسيلة ج ۲، ص ۱۶۴.
[\[۲۱\]](#) مدارک الاحکام ج ۴، ص ۱۱۴.
[\[۲۲\]](#) جواهر الکلام ج ۳۶، ص ۳۵۸.
- به **خوردن** و غیر آن- و قیور سایر معصومان علیهم السلام و نیز **قیور** شهدا و عالمان دینی، [\[۲۳\]](#) جواهر الکلام ج ۲، ص ۵۲.
انواع داروها و عسل، [\[۲۴\]](#) زبدة البیان، ص ۸۰۸.
[\[۲۵\]](#) بحار الانوار ج ۶۶، ص ۲۸۸.
[\[۲۶\]](#) مسالک الافهام (کظمی) ج ۴، ص ۱۶۰.
[\[۲۷\]](#) جواهر الکلام ج ۳۶، ص ۵۰۲.
[\[۲۸\]](#) زبدة البیان، ص ۶۴۵ - ۶۴۶.
آب باران، [\[۲۹\]](#) وسائل الشیعة ج ۲۵، ص ۲۶۵.
آب ناودان کعبه، [\[۳۰\]](#) وسائل الشیعة ج ۲۵، ص ۲۶۲.
بول شتر، [\[۳۱\]](#) الروضة البهیة ج ۳، ص ۲۰۹.
[\[۳۲\]](#) الروضة البهیة ج ۷، ص ۳۲۴.
و **خورده** **طعام** های کتار ریخته شده از **سفره**،

[۳۳] وسائل الشیعة ج ۲۴، ص ۳۷۸.

[۳۴] مستند الشیعة ج ۱۵، ص ۲۵۳-۲۵۴.

جایز است. خوردن تربت معصومان، جز امام حسین علیهم السلام، به جهت استشفای جایز نیست، مگر آنکه با نوشیدنی ای مجاز، مثل آب مخلوط و در آن مستهلک گردد.

[۳۵] تحریر الوسيلة ج ۲، ص ۱۶۴.

کارهای مکروه در درمان

درمان و استشفای با آبهای گرم معدنی مکروه است.

[۳۶] جواهر الکلام ج ۳۶، ص ۴۲۴.

[۳۷] مستند الشیعة ج ۱۵، ص ۲۳۶.

کارهای حرام در درمان

درمان و استشفای به وسیله محرمت، جز در حال ضرورت و انحصار درمان به آن، حرام است.

[۳۸] تحریر الوسيلة ج ۲، ص ۱۷۰.

← حکم درمان به خمر و سایر مشروبات الکلی

در جواز درمان به خمر و سایر مشروبات الکلی حتی در حال ضرورت اختلاف است.

[۳۹] استفتانلت پزشکی، ص ۴۹.

[۴۰] مستند الشیعة ج ۱۵، ص ۳۴.

[۴۱] جواهر الکلام ج ۳۶، ص ۴۴۴.

پانویس

۱. منهاج الصالحین (سیستانی) ج ۳، ص ۳۰۹.
۲. الفقه والمسائل الطبية، ص ۹-۱۰.
۳. العروة الوثقی ج ۱، ص ۴۶۳-۴۶۴؛
۴. مصباح الهدی ج ۴، ص ۶۵.
۵. مصباح المنهاج ج ۳، ص ۱۴۸-۱۴۹.
۶. جواهر الکلام ج ۳۰، ص ۳۳۷-۳۳۸.
۷. جواهر الکلام ج ۴۲، ص ۲۷.
۸. العروة الوثقی ج ۵، ص ۱۳۵.
۹. جواهر الکلام ج ۴۱، ص ۵۴۲.
۱۰. استفتانلت پزشکی، ص ۳۹.
۱۱. بحار الانوار ج ۹۲، ص ۱۰۱.
۱۲. وسائل الشیعة ج ۲۵، ص ۳۴۵.
۱۳. التحفة السنية، ص ۳۴۴.
۱۴. وسائل الشیعة ج ۲، ص ۴۳۳.
۱۵. وسائل الشیعة ج ۹، ص ۳۷۴.
۱۶. وسائل الشیعة ج ۲۵، ص ۲۶۰.
۱۷. التحفة السنية، ص ۱۹۷ و ۳۱۳.
۱۸. كشف الغطاء ج ۲، ص ۴۲۲.
۱۹. الروضة البهیة ج ۷، ص ۳۲۶.
۲۰. تحریر الوسيلة ج ۲، ص ۱۶۴.
۲۱. مدارک الاحکام ج ۴، ص ۱۱۴.
۲۲. جواهر الکلام ج ۳۶، ص ۳۵۸.
۲۳. جواهر الکلام ج ۲، ص ۵۲.
۲۴. زبدة البیان، ص ۸۰۸.

٢٥. [بحار الانوار ج ٦٦، ص ٢٨٨.](#)
٢٦. [مسالك الافهام \(كظمی\) ج ٤، ص ١٦٠.](#)
٢٧. [جواهر الكلام ج ٣٦، ص ٥٠٢.](#)
٢٨. [زبدة البيان، ص ٦٤٥-٦٤٦.](#)
٢٩. [وسائل الشيعة ج ٢٥، ص ٢٦٥.](#)
٣٠. [وسائل الشيعة ج ٢٥، ص ٢٦٢.](#)
٣١. [الروضة البهيبة ج ٣، ص ٢٠٩.](#)
٣٢. [الروضة البهيبة ج ٧، ص ٣٢٤.](#)
٣٣. [وسائل الشيعة ج ٢٤، ص ٣٧٨.](#)
٣٤. [مستند الشيعة ج ١٥، ص ٢٥٣-٢٥٤.](#)
٣٥. [تحرير الوسيلة ج ٢، ص ١٦٤.](#)
٣٦. [جواهر الكلام ج ٣٦، ص ٤٢٤.](#)
٣٧. [مستند الشيعة ج ١٥، ص ٢٣٦.](#)
٣٨. [تحرير الوسيلة ج ٢، ص ١٧٠.](#)
٣٩. [استفتانلت بز شكی، ص ٤٩.](#)
٤٠. [مستند الشيعة ج ١٥، ص ٣٤.](#)
٤١. [جواهر الكلام ج ٣٦، ص ٤٤٤.](#)

منبع

[فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت عليهم السلام جلد ٣، صفحه ٥٩٧.](#)

ردهای این صفحه: [احکام بز شكی | فقه](#)